

Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ohjauskokemukset

Mervi Lätti, KL, erikoissuunnittelija, avoin AMK, Karelia-ammattikorkeakoulu

Jonna Löf, KM, suunnittelija/projektipäällikkö, avoin AMK, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: avoin ammattikorkeakoulu, ohjaus

Avointa ammattikorkeakouluopetusta on järjestetty vuodesta 1997 lähtien ja perustehtävänä on koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien tarjoaminen. Avoimen AMK:n suosio on noussut Suomessa viime vuosina ja opiskelijamäärien kasvu on ollut huimaa. Vuodesta 2013 opiskelijamäärä ja suoritettut opintopisteet ovat moninkertaistuneet. Vuonna 2016 suoritettujen opintopisteiden määrä oli yli 200 000 opintopistettä. Opiskelijamäärien huomattava nousu näkyy myös avoimen ammattikorkeakoulun toiminnassa ja opiskelijoiden ohjauksen tarpeessa.

Opintojen ja opiskelijoiden ohjaus on tärkeä ja eteenpäin vievä voima olipa kyseessä tutkinto-opiskelu tai opiskelu avoimessa ammattikorkeakoulussa. Ohjaustarpeiden moninaisuus ja muuttuvien elämäntilanteiden kirjo korostuvat erityisesti aikuisten ohjauksessa ja opintojen suunnittelussa. Toisaalta myös nuoret voivat jäädä ilman opiskelupaikkaa tai haluavat käyttää esimerkiksi välivuoden hyväksi ja tarvitsevat ratkaisujensa tueksi ohjausta ja neuvontaa.

Avoimen AMK:n opiskelijaprofilia on selvitetty aiemmin ainakin kahdessa tutkimuksessa (Ks. Lohikoski 2008; Haltia, Leskinen ja Rahiala 2014). Tutkimusten mukaan tyypillinen avoimen ammattikorkeakoulun opiskelija on työssä käyvä, n. 40-vuotias nainen, joka on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon. Opiskelun motiivina on ammatillisen osaamisen kehittäminen tai tutkintotavoitteiset polkuopinnot. Opiskelijoista yli puolet käyvät töissä opintojensa ohella. Eniten opiskellaan sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sekä yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnonalalla. Tämä kuvaa hyvin opiskelijaprofilia myös Lapin ammattikorkeakoulussa ja Karelia-ammattikorkeakoulussa.

Valtakunnallisen selvityksen tulokset

Avoimen AMK:n kehittämisverkoston ohjauksen työryhmä on selvittänyt avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ohjaukokemuksia ja ammattikorkeakouluissa käytössä olevia hyviä ohjauksen malleja ja käytäntöjä. Selvitystyötä on tehty vuosien 2015 ja 2016 aikana. Selvitystyön tuloksena on syntynyt raportti, jolla on pyritty selkeyttämään avoimen AMK:n opiskelijoiden ohjauksen nykytilaa ja kehittämiskohteita sekä ennen kaikkea tuomaan esille opiskelijoiden ohjaukokemuksia ja hyviä käytäntöjä, joita ammattikorkeakouluilla on jo käytössään avoimen AMK:n opiskelijoiden ohjaamisessa. (Lätti & Löf 2016.)

Tieto-, neuvonta- ja ohjaus (TNO)-palvelut ja työnjako opintojen eri vaiheissa

Ammattikorkeakouluissa avoimen AMK:n opiskelijan ohjaus on organisoitu eri tavoin ja ohjausvastuut jakautuvat eri henkilöiden kesken riippuen siitä, miten avoin AMK ja ohjauspalvelut ovat ylipäätään organisoitu ammattikorkeakoulun sisällä. Neuvontaa ja ohjausta antavat niin avoimen AMK:n kuin koulutusalojen henkilöstö. Ohjaus jakaantuu moniin eri vaiheisiin aina opintomahdollisuuden markkinoinnista ja opiskelupäätöksen tekemisestä opintojen päättymiseen ja jälkimarkkinointiin saakka.

Kyselyihin vastanneiden ammattikorkeakoulujen avoimen AMK:n opiskelijat kuuluvat ohjauksen piiriin ja he saavat joko samat tai osittain samat ohjauspalvelut kuin tutkinto-opiskelijat. Ohjauksen taso, käytännöt, toimintatavat ja työnjaot vaihtelevat jonkin verran ammattikorkeakouluittain ja ammattikorkeakoulujen sisällä eri yksiköissä tuoden omat haasteensa ohjaukseen. Toisaalta osassa ammattikorkeakouluista ohjauksen vastuut on määritelty hyvin ja opiskelijat tietävät kenen puoleen voi kääntyä missäkin asiassa. Suurimmassa osassa vastanneista ammattikorkeakouluissa avoimen AMK:n opiskelijat on huomioitu koko AMK:n tasolla ohjaus- tai hyvinvointisuunnitelmassa. Erityisesti polkuopiskelijat huomioidaan hyvin. Sen sijaan yksittäisiä opintojaksoja suorittavat jäävät useammin ohjauspalveluissa vähäiselle huomiolle tai jopa kokonaan ulkopuolelle.

Ohjausmenetelmät ja välineet käytössä monipuolisesti

Avoimen AMK:n opiskelijoiden ohjaukseen käytetään erilaisia menetelmiä ohjauksen eri vaiheissa. Yleisimpinä viestimisen välineinä käytetään sähköpostia ja henkilökohtaisia keskusteluja joko puhelimitse, kasvotusten tai verkossa. Opiskelijat kokevat toimivaksi ohjausmuodoksi erityisesti henkilökohtaisen ohjauksen ja ohjaajan kanssa yhdessä tehtävän opintojen suunnittelun. Merkityksellisiä kokemuksia olivat keskustelut ohjaavan henkilöstön kanssa, olivat he sitten avoimen AMK:n toimiston väkeä tai alan opettajia tai opinto-ohjaajia. Henkilöstön ystävällinen ja kannustava ohjausote sekä hyvien neuvojen ja avun antaminen koettiin opintoja eteenpäin vievänä. Myös opiskeluryhmän antaman tuen ja ryhmäytymisen merkitys nousi esiin selvityksessä. Vastauksissa esiintyi lukuisia polkuopiskelijoiden hyviä kokemuksia tutkinto-opiskelijoiden ryhmissä opiskelusta, tasavertaisesta kohtelusta ja ryhmään kuulumisesta.

Ohjaustarpeet ja kohteet vaihtelevat yksilöllisesti

Avoimeen AMK:iin tulevat opiskelijat ovat taustoiltaan, tavoitteiltaan ja elämäntilanteiltaan hyvin heterogeenisiä ja heidän ohjaustarpeensa vaihtelevat yksilöllisesti. Suuri osa kyselyyn vastanneista avoimen AMK:n opiskelijoista kuvaa opiskelu tavoitteekseen tutkintoon hakeutumisen ja ammattitaidon täydentämisen. Opiskelijoiden tavoitteena oli myös valintakokeisiin valmistautuminen, itsensä sivistäminen ja tutkintoon loppuun saattaminen. Osa opiskelijoista on hyvin itsenäisiä, mutta osa taas tarvitsee ohjausta hyvinkin paljon. Selvitystyön mukaan ohjauksen tarpeessa ei koettu olevan määrällisesti juurikaan eroa verrattuna tutkinto-opiskelijoihin. Sen sijaan ohjausta tarvitaan hieman eri asioihin kuin tutkinto-opinnoissa, muun muassa avoimen AMK:n periaatteisiin, ilmoittautumiskäytäntöihin, opintojen suunnitteluun ja erityisiin avoimessa AMK:ssa opiskelun reunaehtoihin liittyen.

Avoimen AMK:n opiskelijoiden ohjauskokemukset Lapin AMK:ssa

Lapin AMK:n avoimen opiskelijoiden vastaukset ovat saman suuntaisia valtakunnallisten tulosten kanssa. Kyselystä saatujen vastausten perusteella Lapin AMK:ssa tärkeimmäksi ohjausmuodoksi koettiin henkilökohtainen ohjaus (keskustelut, sähköposti ja puhelin) ja seuraavana ryhmäohjaus (avoimen infot ja tuutorointi). Kyselyn perusteella vastaajat olivat pääasiassa tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen, jota olivat saaneet avoimen AMK:n toimistosta, opettajatuutoreilta ja opettajilta. Ohjauksen kohteita kysyttäessä eniten ohjausta ja neuvontaa

oli saatu käyttäjätunnuksiin, opintojen sisältöihin ja suoritustapoihin sekä avoimen AMK:n toimintaperiaatteisiin ja pelisääntöihin liittyen. Kehitettävänä asioina nousi esiin mm. tiedonkulku avoimen AMK:n ja koulutusalan välillä sekä opettajien tietämys avoimen AMK:n periaatteista.

Lopuksi

Avoimen AMK:n opiskelijoiden ohjaus olisi syytä nähdä osana korkeakoulujen ohjaustoimintaa ja sen kehittämistä. Suositeltavaa onkin, että avoin AMK paikantuu osaksi ammattikorkeakoulujen ohjausmallia, jossa myös määritellään ohjausta antavat tahot. Selkeät roolit ja ohjausvastuut edesauttavat avoimen opiskelijan opinpolun etenemistä.

Ohjauspalveluiden tulee muodostaa jatkumo yksilön opiskelu-uralla myös avoimessa ammattikorkeakoulussa opiskeltaessa. Ohjaus jatkuu läpi opiskeluajan sen eri vaiheissa. Ohjauksen on sujuttava nivel- ja siirtymävaiheissa esimerkiksi siirryttäessä lukiosta avoimeen ammattikorkeakouluun tai avoimen AMK:n kautta tutkinto-opiskelijaksi tai silloin kun työttömäksi jäänyt henkilö siirtyy työelämästä avoimeen ammattikorkeakouluun täydentämään ammatillista osaamistaan.

Ohjauksen roolit voidaan määritellä eri organisaatioissa eri tavoin, samoin ohjausta voidaan antaa eri muodoissa eri henkilöiden toimesta. Tärkeintä on, että ohjausta annetaan ja sitä tarvitseville opiskelijoille sitä on aina tarjolla. Opintojen eteneminen on opiskelijan, asiakkaan, kannalta tarkoituksenmukaista, kuten myös ammattikorkeakoulun. Hyvä ohjaus ja toimivat ohjauskäytännöt luovat hyvän kuvan ammattikorkeakoulusta ja toimivista prosesseista sekä siten luovat markkinoinnillisenkin kanavat tutkinto-opiskelijoiden saantiin. Avoimen AMK:n opiskelijan toteamus ”mekin olemme ohjauksen arvoisia” tiivistää tämän hyvin.

Lähteet

Haltia, N., Leskinen, L., & Rahiala, E. 2014. Avoimen korkeakoulun opiskelijamuotokuva 2010-luvulla: Opiskelijoiden taustojen, motiivien ja koettujen hyötyjen tarkastelua. *Aikuiskasvatus* 4/2014, 242-258.

Lohikoski, S. 2008. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelija: Profiiliselvitys 2006-2007. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulun raportteja B 2.

Lätti, M. & Löf, J. (toim.) 2016. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijan ohjaus -ohjauksen mallit ja hyvät käytännöt. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja, 38. Osoitteessa: <https://publications.theseus.fi/handle/10024/116504> .